

Framtidens äldreomsorg

Gällivare kommun

Februari 2022

Projektledare: Christer Marklund, certifierad kommunal revisor

Projektmedarbetare: Jonathan Melkko

Kvalitetssäkrare: Karin Magnusson

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning avseende framtidens äldreomsorg. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende framtidens äldreomsorg och om nämndens interna kontroll inom området är tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden *inte helt* säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende framtidens äldreomsorg och att nämndens interna kontroll inom området *inte helt* är tillräcklig.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor		Bedömning
1. Har analys och kartläggning avseende framtida behov inom äldreomsorgen genomförts?	Ja	
2. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg?	Delvis	
3. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende personal- och kompetensförsörjning?	Ja	
4. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende teknik inom vård och omsorg?	Nej	
5. Säkerställs att medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg fångas in och beaktas?	Ja	
6. Följer nämnden upp området samt agerar utifrån uppföljning?	Delvis	

Rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet bör socialnämnden prioritera följande rekommendationer:

- Att utifrån de behov och nya beslut som fattats (exempelvis paus av byggnation av nytt vård- och omsorgsboende på Repisvaara) upprätta en tydlig planering avseende utbudet av framtidens äldreomsorg.
- Formulera och upprätta en planering/strategi för att implementera trygghetsskapande teknik inom vård och omsorg.
- Tydliggöra när deluppdrag och andra beslutade åtgärder ska vara genomförda för att skapa en tydlig och effektiv process med att implementera framtidens äldreomsorg.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	3
Revisionskriterier	3
Avgränsning	3
Metod	4
Granskningsresultat	5
Analys och kartläggning	5
Utbud av äldreomsorg	7
Personal- och kompetensförsörjning	9
Teknik inom vård och omsorg	12
Medborgarnas perspektiv	13
Uppföljning	13
Samlad bedömning	15
Rekommendationer	15
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	15

Inledning

Bakgrund

Kommunens äldreomsorg står inför stora utmaningar, inte minst till följd av att andelen äldre individer förväntas öka i framtiden. Detta ställer stora krav på att verksamheten utformas på ett långsiktigt uthålligt sätt. Ett bristande arbete inom området riskerar att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt. Tillgång till olika boendeformer, dimensionering av boendeplatser, personal- och kompetensförsörjning samt teknik inom vård och omsorg är områden som ofta lyfts fram som viktiga bitar inom den framtida äldreomsorgen.

Revisorerna i Gällivare kommun har med hänsyn till risk bedömt det angeläget att göra en granskning avseende framtidens äldreomsorg.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende framtidens äldreomsorg och om nämndens kontroll av området är tillräcklig.

Följande revisionsfrågor ska besvaras:

1. Har analys och kartläggning avseende framtida behov inom äldreomsorgen genomförts?
2. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg (boendeformer, dimensionering av boendeplatser, hemtjänst, daglig verksamhet samt stöd till anhöriga)?
3. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende personal- och kompetensförsörjning?
4. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende teknik inom vård och omsorg?
5. Säkerställs att medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg fångas in och beaktas?
6. Följer nämnden upp området samt agerar utifrån uppföljning?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Socialtjänstlagen kap 3:1-2
- Kommunallagen kap 6:3 samt 6:6
- Kommuninterna styrdokument som rör granskningsområdet

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att gälla socialnämnden och hur arbetet med framtidens äldreomsorg sker. Granskningen avgränsas i huvudsak till år 2021. I övrigt vad gäller avgränsning se syfte och revisionsfrågor.

Metod

Granskningen har genomförts genom insamling och analys av relevanta styr- och planeringsdokument. Kompletterande intervjuer har genomförts med:

- Ledamöter från socialnämnden, representanter såväl från majoritet som opposition
- Socialchef
- Berörda avdelnings- och verksamhetschefer
- Berörda tjänstepersoner från förvaltningen
- Representanter från brukarorganisationer och minoritetsspråkråd

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten har kvalitetssäkrats av Karin Magnusson enligt PwC:s rutiner för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Analys och kartläggning

Revisionsfråga 1: Har analys och kartläggning avseende framtida behov inom äldreomsorgen genomförts?

lakttagelser

Sedan 2010 har en omstrukturering av äldreomsorgen i Gällivare kommun varit aktuell. Detta framgår av den utredning som utmynnade i en rapport 2010-12-13. Rapporten redogjorde främst för den dåvarande boendestrukturen och vilka möjligheter samt utmaningar som den utgjorde. Anledning till att en utredning genomfördes var bl.a. den demografiska utvecklingen samt samhällsomvandlingen som skulle komma att beröra kommunens äldreomsorgsboenden.

2013-11-07 upprättades en ny rapport, delrapport 1, som utgjorde del ett av utredningen Strukturen för framtidens äldreomsorg i Gällivare kommun.

Socialnämndens direktiv för delrapport 1 var att den skulle innehålla följande områden:

- Beskrivning av befintliga äldreboenden med antal lägenheter, storlek, arbetsmiljö, och ekonomi.
- Redovisning av antal boenden, kön, ålder, antal år i boendet och grund för beslut.
- Redovisning av antal årsarbetare, ålder, bemanning dag/natt, vikariesituationen, samarbetet med andra och ekonomi.
- Redovisning av hemtjänsten med redovisning av konsekvenserna för Malmberget ska ingå.
- Redovisning av biståndshandläggningen ex.vis antal ärenden, beslut, antal årsarbetare mm.

Kommunstyrelsen gjorde även ett tillägg för delrapport 1 med nedan direktiv:

- Kostnadsnivå per 65 år och äldre samt kostnadsnivå för äldreomsorgens olika verksamhetsdelar.

Sammanfattningsvis kan här framhållas att delrapport 1 har upprättats med fokus att beskriva de strukturella förutsättningarna och andra nyckeltal som berör anställda och brukare i Gällivare kommun kopplat till äldreomsorgen. Vidare presenteras samtliga vård och omsorgsboenden, hemtjänst och andra verksamheter som finns att tillgå för äldre.

Nästa steg i utredningen är delrapport 2. Den rapporten beskriver de faktorer som påverkar äldreomsorgen i Gällivare kommun. Det utgörs exempelvis av lagstiftning, demografisk utveckling, effektiviseringskrav och framförallt vilken påverkan samhällsomvandlingen utgör. För delrapport 2 var direktiven att rapporten skulle innehålla redovisning inom följande områden:

- "Slutsatser som redovisningen i del 1 kan medföra exempelvis fastigheternas lämplighet för äldreboende, bemanningsfrågor, total ekonomi mm."

- "Redovisning av befolkningsutvecklingen, äldres hälsa, lagstiftning, politiska mål och ambitioner med verksamheten, planeringsförutsättningar, krav på effektivisering av verksamheten, nya tankar och idéer och tänkbara konsekvenser för den kommunala ekonomin."

Utöver de ovan listade direktiven var syftet med utredningen att ge förslag på en långsiktig struktur för kommunens äldreomsorg.

Den ansvarige utredaren för *Strukturen för framtidens äldreomsorg i Gällivare kommun* har upprättat en tjänsteskrivelse, 2013, där det anges att direktiven och syftet med utredningen sammanfattningsvis har besvarats.

Från delrapport 1 och 2 framgår således ett antal behov inom äldreomsorgen för att hantera de utmaningar som Gällivare kommun står inför. Behoven som lyfts är enligt följande:

- Platser i vård och omsorgsboenden och insatser från hemtjänsten kommer att öka perioden 2013-2040, om de behov som fanns hos de äldre 2014 och den bedömning av personernas behov som gjordes 2014 hanteras likvärdigt under perioden.
 - Framtidsbilden hade grundats utifrån befolkningsprognoser som SCB och Statisticon utarbetat. Sammantaget innebär prognoserna att männens och kvinnornas behov av plats i vård och omsorgsboenden under perioden 2013-2022 kommer öka med 60 platser, mellan 2022-2030 ökar behoven med 42 platser, och mellan 2030-2039 ökar behovet ytterligare med 23 platser. Sammanlagt innebär detta ett behov på 125 st boenden.
- Minskning av antalet personer 65 år och äldre kommer att bli synlig i slutet av 2030-talet och den minskningen kommer att fortgå in i 2040 och dessutom vara bestående en lång tid framåt.
 - Däremot kommer minskningen av de personer som är 80 år och äldre att bli synlig först i slutet av 2040-talet. Detta innebär att den ökning av personer 65 år och äldre som var aktuell 2014 och under efterföljande 20-25 år är att betrakta som en mera tillfällig förskjutning i åldersstrukturen i Gällivare kommun under förutsättning att medellivslängden förlängs eller att exempelvis inflyttningen ökar under att antal år.
- Ökning av vård och omsorgsboenden borde kunna tillgodoses med de platser som redan finns.
 - Äldres uppfattning om sin hälsa har förbättrats och hälsan bland de som uppnår pensionsåldern mellan 2040-2050 och om denna trend fortsätter kan hälsan totalt sett komma att förbättras och behoven av kommunal vård och omsorg därav vara mindre.

Utifrån nyckeltal och jämförelser med andra strukturellt liknande kommuner beskriver intervjuade att Gällivare kommun, 2019, hade en hög andel särskilda boenden samtidigt som kommunen hade få andra boendeformer. Detta antogs vara en anledning till att människor i Gällivare kommun hamnade på särskilda boenden tidigare än andra liknande kommuner.

En ytterligare faktor som intervjuade lyfter som anledning till att se över äldreomsorgen i Gällivare kommun var utmaningarna kring rekryteringen och att säkerställa bemanning inom verksamheterna.

2019-04-15 upprättade socialförvaltningen en ny utredning inom Framtidens äldreomsorg i Gällivare kommun. Den nya utredningen baserades på befintligt material och utredningar som hade upprättats mellan 2010 till 2014, där bl.a. ovan nämnda utredningar ingick. Utöver dessa fanns även *Framtidens Äldreomsorg - En Nationell Kvalitetsplan* (2018-06-20) med som underlag för den nya utredningen.

Utifrån utredningen från 2019 som socialförvaltningen tagit fram kring bl.a. boendialternativ och överkostnader inom äldreomsorgen har ett antal behov sammanfattats av socialförvaltningen. Behoven är enligt följande:

- Nya lokaler till SÄBO för att få tre enheter
 - Detta för att möjliggöra bättre arbetsmiljö och bättre personalplanering.
- Fler boendialternativ
- Minska SÄBO-användning och växla upp andelen hemtjänst
- Använda teknik och digitalisering samt förändra arbetssätt för att klara bemanning i framtiden
- Skapa och möjliggöra aktiviteter och sociala aktiviteter för brukarna i verksamheterna

Bedömning

Revisionsfråga 1: Har analys och kartläggning avseende framtida behov inom äldreomsorgen genomförts?

Ja.

Sedan 2010 finns det utredningar och rapporter som har gjort analyser och kartlagt vilka framtida behov som finns inom äldreomsorgen flera år framåt och som längst med fokus till 2040. Det finns även, från 2019, uppdaterade behov som sammanfattats och omfattar behov inom såväl boenden och teknik som brukarperspektiv samt demografisk utveckling fram till 2040.

Utbud av äldreomsorg

Revisionsfråga 2: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg (boendeformer, dimensionering av boendeplatser, hemtjänst, daglig verksamhet samt stöd till anhöriga)?

lakttagelser

I föregående avsnitt redogjordes de behov som fanns inom äldreomsorgen i Gällivare kommun och som framgick av delrapporterna 1 och 2. Utifrån dessa behov lämnades ett antal förslag för att möta och hantera de utmaningar och den utveckling som Gällivare kommun står inför.

Vid intervjuer beskrivs att förslagen inte ledde till några direkta åtgärder. Det fanns således underlag och utredningar kring äldreomsorgen i Gällivare kommun från 2014, men har saknats tydliga beslut för planering och strategi.

Som framgår i föregående avsnitt upprättade socialförvaltningen dock en ny utredning 2019-04-15 för *Framtidens äldreomsorg i Gällivare kommun*. Utifrån utredningen tog nämnden, 2019-05-06 § 93, beslut om flera att-satser som berörde "Framtidens äldreomsorg". Besluten innebar bland annat:

- upphävning av tidigare avvecklingsbeslut av Enens servicehus,
- att nytt vård- och omsorgsboende på Repisvaara med 70 boendeplatser i kombination med förskola/skola ska ersätta Enens gruppboende och hela Hedgården,
- att hemtjänsten och hemsjukvårdens verksamheter ska utvecklas och anpassas resursmässigt för att kunna kopplas till samtliga boenden för äldre som kategoriseras som ordinärt boende samt till den nya särskilda boendeformen biståndsbedömt trygghetsboende,
- att en styrgrupp med politisk- och tjänstemannarepresentation från socialnämnden, kommunstyrelsen och TOP bostäder AB ska bildas för framtidens äldreomsorg.

Att-sats fyra ovan kom dock, 2021-12-15 § 202, att upphävas av nämnden. Från intervjuer framhålls att nämnden hellre vill hålla frågorna inom nämnden. Vidare beskriver intervjuade att att-sats två ovan, byggnation av nytt vård- och omsorgsboende på Repisvaara, har pausats av kommunledningen.

Intervjuade beskriver att äskande av medel har skett för en förstudie, inom *Framtidens äldreomsorg*, med syfte att bl.a. se över nuvarande lokaler för att få en uppfattning om vad som kan komma att behöva utföras vid en eventuell ombyggnation av Enens gruppboende samt Hedgårdens gruppboende för att nå upp till den standard som krävs för att bedriva vård och omsorgsboende. Detta med anledning av bl.a. brister som uppmärksammats under pandemin samt pausandet av byggnationen på Repisvaara.

Utifrån de att-satser som socialnämnden beslutade om, maj 2019, har 18 stycken deluppdrag tagits fram. Deluppdragen omfattar bl.a. följande områden:

- Boendeformer
- Dimensionering av boendeplatser
- Individuella behovsbedömningar
- Hemtjänst

Vissa av deluppdragen är pågående eller redan genomförda medan andra har utgått eller upphävts i och med nya beslut från bl.a. socialnämnden och kommunledningen. Exempelvis har deluppdrag 14 (En styrgrupp med politisk- och tjänstemannarepresentation från socialnämnden, kommunstyrelsen och TOP bostäder AB ska bildas för framtidens äldreomsorg) upphävts som tidigare nämnts.

Från intervjuer framhålls att det inte finns något tydligt datum för när den nya strukturen för äldreomsorgen i Gällivare kommun ska vara på plats. Däremot beskrivs tidsplanen vara ungefär sex till sju år från det att deluppdragen togs fram till att de beräknas vara implementerade. Pandemin har även medfört en fördröjning av arbetet inom framtidens äldreomsorg, enligt intervjuade. Hög sjukfrånvaro och omprioritering av arbetsuppgifter för att hantera konsekvenserna av pandemin beskrivs också vara anledningar till att arbetet med att implementera deluppdragen har fördröjt. Samtidigt framhåller

intervjuade betydelsen av att vara anpassningsbara och att ständigt fortsätta utvecklingsarbetet. Det i sin tur innebär, enligt intervjuade, att en slutlig åtgärd med syfte till "framtidens äldreomsorg" inte har ett slutdatum. Däremot finns det som tidigare nämnt en förväntad tidsperiod på sex till sju år med att implementera deluppdragen. Från socialförvaltningens arbetsdokument där de samtliga deluppdrag finns listade framgår tidsplan för ett antal deluppdrag. Som längst sträcker sig tidsplanen bland dessa till 2024.

Bedömning

Revisionsfråga 2: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg?

Delvis.

Planering för åtgärder i närtid och längre fram (2024) finns och har till viss del redan genomförts. Däremot framgår inte en tydlig planering och framtidsstrategi för hur de deluppdrag som upphävts eller pausats och konsekvenserna av det ska hanteras. Här avses exempelvis det nya vård- och omsorgsboendet på Repisvaara som har pausats och de planer som fanns på att flytta verksamheter dit. I sammanhanget framgår att äskande har skett för en förstudie med anledning av bl.a. pausandet av det nya vård- och omsorgsboendet på Repisvaara. Detta ser vi positivt på.

Personal- och kompetensförsörjning

Revisionsfråga 3: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende personal- och kompetensförsörjning?

lakttagelser

Som nämnts i avsnitt ett var utmaningar inom personal- och kompetensförsörjning en av anledningarna till att det genomfördes en utredning avseende strukturen för äldreomsorgen i Gällivare kommun.

I delrapport 1, från 2013, redogjordes bl.a. för information om den dåvarande personal- och kompetensförsörjningen som sedan undersökts och sammanfattats för de dåvarande verksamheterna.

Utifrån de förutsättningar som framkom vid delrapport 1 utmynnande delrapporten i två behovsformuleringar för personal- och kompetensförsörjning. Dessa var:

- Inom kommande tioårsperiod (2014-2024) kommer rekryteringsbehovet, förutsatt att grupperna ser lika ut som 2014 och att personalen går i pension vid 65 år, att vara cirka 90 personer.
- Inom kommande tjuugoårsperiod (2014-2034) kommer rekryteringsbehovet, förutsatt att grupperna ser lika ut som 2014 och att personalen går i pension vid 65 år, att vara cirka 160 personer.

Bland de deluppdrag som togs fram i samband med socialnämndens beslut, 2019-05-06 § 93, har följande koppling till personal- och kompetensförsörjning:

- Hemtjänsten och hemsjukvårdens verksamheter ska utvecklas och anpassas resursmässigt för att kunna kopplas till samtliga boenden för äldre som

kategoriseras som ordinärt boende samt till den nya särskilda boendeformen boståndsbedömt trygghetsboende.

Från underlag upprättat av socialförvaltningen, oktober 2019, framgår att 240 av 822 helårsarbetare inom socialförvaltningen går i pension inom 9 år (2019-2028). Således råder det ett rekryteringsbehov. Den åtgärd som beskrivs i förvaltningens underlag utifrån rekryteringsbehovet är att använda teknik och digitalisering samt att förändra arbetssätt för att klara bemanningen i framtiden.

I socialnämndens verksamhetsplan 2021 tydliggörs att *Kompetensförsörjning och rekrytering* är ett av de områden som nämnden har identifierat som ett prioriterat område. Vidare finns även området *Bibehålla och utveckla befintlig personal* med i nämndens verksamhetsplan som prioriterat område med koppling till kompetensförsörjning. Verksamhetsplanen beskriver att nämndens prioriteringar ska vara vägledande för nämndens fortsatta arbete.

Av socialnämndens internkontrollplan 2021 framgår att nämnden har inkluderat riskbedömning gällande kompetensförsörjning för bl.a. svårighet att rekrytera. Åtgärden mot detta sker, enligt internkontrollplanen, genom de åtgärder som omfattas i kompetensförsörjningsplanen. 2021-02-16 har socialförvaltningens ledningsgrupp beslutat om en kompetensförsörjningsplan. I kompetensförsörjningsplanen framgår sammanlagt nio stycken strategier, dessa är:

- Låt fler jobba mer
- Använda kompetens rätt
- Utnyttja tekniken
- Underlätta lönekarriär
- Visa karriärmöjligheter
- Skapa engagemang
- Bredda rekryteringen
- Marknadsför jobben
- Förläng arbetslivet

Kompetensförsörjningsplanen tydliggör att inom strategin för *Använda kompetens rätt* ingår *Vilja välja vård och omsorg - En hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre* (SOU 2021:52) som ska finnas med i arbetet med framtida kompetensförsörjning. I detta betänkande framgår ett antal rekommendationer inom fyra temaområden enligt följande:

1. Förnya, behålla och utveckla kompetens
2. Stärk ledarskapet
3. Skapa trygga anställningsförhållanden och en god arbetsmiljö
4. Ny teknik i vårdens och omsorgens tjänst

Andra åtgärder som inkluderas i kompetensförsörjningsplanen är:

- ta fram förslag på hur arbetet inom förvaltningen kan organiseras i framtiden
- använda statsbidrag för att införa teknik inom äldreomsorgen
- använda statsbidrag "äldreomsorgssatsningen" och "äldreomsorgslyftet" för utbildning till vårdbiträde/undersköterska och för enhetschefer under arbetstid.

- Fördjupad introduktion inom vård- och omsorg till ungdomar via skola och universitet. Detta sker genom medel från kommunstyrelsen.

Från protokoll framgår att personalavdelningen bjudits in till nämndens sammanträde 2020-01-23 för att föra dialog kring kompetensförsörjning inom socialförvaltningens område. Nämnden gav, utifrån dialogen, uppdrag till personalavdelningen att utreda hur man kan organisera arbetet inom vård- och omsorg, funktionshinder och hemtjänst i framtiden utifrån utmaningarna inom framtidens kompetensförsörjning. 2021-03-30 fick nämnden en första avstämning kring uppdraget. 2021-09-30 har nämnden fått ytterligare en redovisning. Från protokoll framgår att nämnden har godkänt avstämning på hur arbetet fortskrider.

Något som intervjuade framhåller är att det även finns ett rekryteringsbehov i stort inom kommunen och länet, bl.a. med anledning av expanderingen inom industrisektorn. Detta beskrivs innebära en konkurrens att lyckas säkerställa en tillräcklig personal- och kompetensförsörjning inom äldreomsorgen.

Minoritetsspråk

Gällivare kommun är förvaltningskommun för de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska. Att vara förvaltningskommun innebär att man har rätt att använda sitt minoritetsspråk inom kommunen. Detta påverkar således även äldreomsorgen i Gällivare kommun genom att rekrytera och säkerställa kompetens inom minoritetsspråk i sina verksamheter.

I och med att Gällivare kommun är en förvaltningskommun för nationella minoritetsspråk erhåller kommunen minoritetsspråksmedel. Det innebär årliga statsbidrag för merkostnader som uppkommer i kommunen med anledning av enskildas rättigheter utifrån lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Intervjuade beskriver att minoritetsspråksmedel bl.a. har använts till språkundervisning för anställda som får gå utbildning under arbetstid. Utmaningar inom detta har dock varit att hitta utbildare samt att det vid tillfällen varit lågt intresse bland anställda att gå utbildningarna. Utöver ovan nämnda åtgärder beskriver intervjuade att det vid rekrytering beskrivs vara lönermeriterat med språkkunskaper inom minoritetsspråk samt att det särskilt efterfrågas vid nyrekrytering.

Vid intervjuer framhålls att kraven om minoritetsspråk i dagsläget ej säkerställs i Gällivare kommuns verksamheter inom äldreomsorgen.

Från de 18 deluppdrag inom äldreomsorgen finns det ett med särskilt fokus på minoritetsspråk:

- Minoritetsområde (minoritetsspråk m.m.) ska genomsyra alla verksamheter och enheter

I övrigt beskrivs vid intervjuer att det nya boendet på Repisvaara som har pausats skulle ha en särskild avdelning med inriktning mot minoritetsspråk. I dagsläget finns inte en sådan.

Bedömning

Revisionsfråga 3: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende personal- och kompetensförsörjning?

Ja.

Från underlag som vi inom granskningen tagit del av framgår att behoven avseende framtidens personal- och kompetensförsörjning inom Gällivare kommuns vård och omsorg är tydlig. Det framgår vidare att digitalisering är en viktig förutsättning för att klara bemanningen.

Från kompetensförsörjningsplanen tydliggörs vilka åtgärder som bör genomföras för att klara kompetensförsörjningen, där åtgärder inom bland annat digitalisering och minoritetsspråk framgår. Planen beskriver vidare åtgärder som riktar sig mot dagens utmaningar men även mot framtidens äldreomsorg. Utöver detta sker även satsningar för att stärka personal- och kompetensförsörjning genom statsbidrag.

Teknik inom vård och omsorg

Revisionsfråga 4: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende teknik inom vård och omsorg?

lakttagelser

Digitalisering och trygghetsskapande teknik inom vård och omsorg kan vara en del i att lösa personal- och kompetensfrågor men även för att förbättra brukarnas upplevelse.

Inom äldreomsorgen i Gällivare kommun beskriver intervjuade det vara en utmaning att implementera trygghetsskapande teknik. Detta beskrivs bero på att det är svårt att veta vad som saknas och på vilket sätt detta kan införas på ett bra sätt. Det framgår även att strukturella förutsättningar saknas, exempelvis nämns att det inte finns trådlöst internet på plats i alla boenden, något som dock inte ligger inom socialnämndens ansvarsområden. Detta framgår även från de deluppdrag och strategier i övrigt kring framtidens äldreomsorg i Gällivare kommun, då dessa till stor del saknar strategier för hur digitalisering och trygghetsskapande teknik ska ingå i verksamheten.

Det finns en aktivitetsplan för införande, uppgradering och övertagande av teknik inom socialförvaltningens verksamheter. Bl.a. ingår införandet av "nyckelfri hemtjänst" som en av aktiviteterna i planen. Övriga aktiviteter består till mesta del av att säkra tillgång trygghetslarm, trygghetskameror och larmsystem i de olika verksamheterna.

Det framgår tydligt att intervjuade ser innebörden och nyttan med att införa trygghetsskapande teknik och digitalisering inom vård och omsorgsverksamheter. Däremot saknas som sagt särskilda mål eller strategier för att implementera detta i verksamheterna.

Bedömning

Revisionsfråga 4: Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende teknik inom vård och omsorg?

Nej.

Från intervjuer framkommer att det finns en vilja och förståelse för att implementera trygghetsskapande teknik inom vård och omsorg. Däremot har detta inte på ett tydligt

sätt formulerats för att upprätta en planering och/eller strategi inom området, med exempelvis målformuleringar och tidsplan för en långsiktig planering.

Ett förbättringsområde är därför att på ett tydligt sätt formulera och upprätta en plan/strategi för att implementera trygghetsskapande teknik inom vård och omsorg.

Medborgarnas perspektiv

Revisionsfråga 5: Säkerställs att medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg fångas in och beaktas?

lakttagelser

En metod för att fånga in och beakta medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg är att genomföra s.k. medborgardialoger. Från intervjuer lyfts att medborgardialoger har genomförts med undantag under pandemin i och med restriktioner. Dialogerna beskrivs ha skett där representanter från socialnämnden och socialförvaltningen deltagit i och informerat bl.a. intresseorganisationer för pensionärer, brukare på boenden, anhöriga. Intervjuade lyfter vidare att ordförande för socialnämnden har suttit med i pensionärsföreningars sammanträden.

Minoritetsspråk

Utifrån de att-satser som socialnämnden beslutade om 2019-05-06 § 93 framgår följande två deluppdrag med koppling till att fånga in medborgarnas syn med minoritetsspråk:

- Arbeta fram ett informationsmaterial som också skall finnas på minoritetsspråken, där de strukturella förändringarna samt orsaken till dessa beskrivs på ett tydligt sätt.
- Arbeta fram ett informationsmaterial som också skall finnas på minoritetsspråken, där de olika typerna av bostäder för äldre beskrivs på ett tydligt sätt.

Dessa båda uppdragen blev färdigställda 2020-02-19.

Bedömning

Revisionsfråga 5: Säkerställs att medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg fångas in och beaktas?

Ja.

Bedömningen baseras på följande:

- Det har skett medborgardialoger och liknande informationsträffar där representanter från socialnämnden och dess förvaltning finns.
- Det finns även informationsmaterial särskilt för minoritetsspråk.

Uppföljning

Revisionsfråga 6: Följer nämnden upp området samt agerar utifrån uppföljning?

lakttagelser

Som nämnts i tidigare avsnitt sträcker sig tidsplanen för implementering av socialnämndens deluppdrag som längst till 2024. Det finns också deluppdrag som redan genomförts och deluppdrag som pausats eller upphävts. Samtidigt lyfter intervjuade att

arbetet med implementering av framtidens äldreomsorg åsidosatts något med anledning av pandemin, något som nämnden även ansett vara nödvändigt.

Från intervjuer nämns att uppföljning till nämnd sker löpande genom exempelvis förvaltningschefens rapport och presidietts rapport. Det finns således inte en fastställd struktur för när samtliga delar ska rapporteras till nämnden, mycket beskrivs istället vara delar som rapporteras när så anses vara aktuellt. Något som även nämns är att nämnden löpande får återrapportering om beslut tas eller när det i övrigt finns något att rapportera. Från protokoll framgår exempelvis att nämnden, 2021-12-15 § 202, fått rapportering om nya förutsättning som påverkar arbetet med framtidens äldreomsorg. Nedan är en sammanfattning vad ärendet handlade om:

- I och med kombinationen av att byggnationen på Repisvaara lyfts ut från budgetperioden i samband med kommunfullmäktige i september samt de brister som uppmärksammats under pandemin inom äldreomsorgen innebär det att nämnden och förvaltningen behöver göra en översyn och revidera tidigare beslut för att säkerställa att de nya förutsättningarna kopplat till budget och pandemin inkluderas i arbetet med framtidens äldreomsorg

Utifrån detta beslutade nämnden:

- att påbörja arbetet med att ta fram kostnader för eventuell ombyggnation av Hedgården samt Enens Gruppboende,
- att se över alternativa Vård och Omsorgsboende lokaler samt ta fram kostnader för att bygga om de eventuella lokalerna

Nämndens beslut har sedan utmynnat i äskandet av en förstudie med syfte att besvara bl.a. ovan två att-satser. Uppskattad kostnad för förstudie uppgår till 300 tkr.

Utifrån protokoll framgår att uppföljningar till nämnd sker inom kompetensförsörjning, som följs upp kvartalsvis. Nämnden fick en första avstämning 2021-03-30 samt 2021-09-30. Protokoll visar att nämnden har godkänt uppföljningarna. Andra ev. särskilda åtgärder har inte vidtagits vid uppföljningarna.

Bedömning

Revisionsfråga 6: Följer nämnden upp området samt agerar utifrån uppföljning?

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Från protokoll framgår att nämnden följer upp området.
- När uppföljning sker till nämnden och det framgår behov av att vidta åtgärder visar protokoll från nämndens sammanträden att nämnden vidtar åtgärder.
- Det finns dock ingen tydlig struktur för när de olika delarna (såväl deluppdrag som beslut från nämnden) ska vara genomförda samt följas upp. I dagsläget beskrivs uppföljningen ske löpande och när så är aktuellt.

Ett framtida utvecklingsområde är att tydliggöra tidsplan för när deluppdrag och andra beslutade åtgärder ska vara genomförda för att skapa en tydlig och effektiv process med att implementera framtidens äldreomsorg.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning avseende framtidens äldreomsorg. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende framtidens äldreomsorg och om nämndens interna kontroll inom området är tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden *inte helt* säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende framtidens äldreomsorg och att nämndens interna kontroll inom området *inte helt* är tillräcklig.

Rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet bör socialnämnden prioritera följande rekommendationer:

- Att utifrån de behov och nya beslut som fattats (exempelvis paus av byggnation av nytt vård- och omsorgsboende på Repisvaara) upprätta en tydlig planering avseende utbudet av framtidens äldreomsorg.
- Formulera och upprätta en planering/strategi för att implementera trygghetsskapande teknik inom vård och omsorg.
- Tydliggöra när deluppdrag och andra beslutade åtgärder ska vara genomförda för att skapa en tydlig och effektiv process med att implementera framtidens äldreomsorg.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Har analys och kartläggning avseende framtida behov inom äldreomsorgen genomförts?	Ja Sedan 2010 finns det utredningar och rapporter som har gjort analyser och kartlagt vilka framtida behov som finns inom äldreomsorgen. Det finns även från oktober 2019 uppdaterade behov som sammanfattats och omfattar behov inom såväl boenden och teknik som brukarperspektiv.	
2. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg (boendeformer, dimensionering av boendeplatser, hemtjänst, daglig verksamhet samt stöd till anhöriga)?	Delvis Planering för åtgärder i närtid och längre fram (2024) finns och har till viss del redan genomförts. Däremot framgår inte tydligt hur de deluppdrag som upphävts eller pausats och konsekvenserna av det ska hanteras.	
3. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende personal- och kompetensförsörjning?	Ja Behoven avseende framtidens personal- och kompetensförsörjning inom Gällivare kommuns vård och omsorg är tydlig. Från kompetensförsörjningsplanen	

	tydliggörs vilka åtgärder som bör genomföras för att klara kompetensförsörjningen, där även åtgärder inom framtidens äldreomsorg inkluderas.	
4. Finns en tydlig och ändamålsenlig planering och framtidsstrategi avseende teknik inom vård och omsorg?	Nej Det har inte på ett tydligt sätt formulerats en plan/strategi för att implementera trygghetsskapande teknik inom området.	
5. Säkerställs att medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg fångas in och beaktas?	Ja Det har skett medborgardialoger och liknande informationsträffar där representanter från socialnämnden och dess förvaltning finns. Det finns även informationsmaterial särskilt för minoritetsspråk.	
6. Följer nämnden upp området samt agerar utifrån uppföljning?	Delvis Nämnden följer upp området. Det finns dock ingen tydlig struktur för när de olika delarna (såväl deluppdrag som beslut från nämnden) ska vara genomförda. I dagsläget beskrivs uppföljningen ske löpande och när så är aktuellt. När uppföljning sker till nämnden och det framgår behov av att vidta åtgärder gör nämnden så.	

2022-02-15

Erik Jansen

Christer Marklund

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Gällivare kommuns förtroendevalda revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2021-04-08. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.